សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម និងការកាត់ទោសខ្មែរក្រហម

ចន ឆរឆីអារី

នៅថ្ងៃទី៩ ខែធ្នូ ចៅក្រមអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជានឹងសម្រេចលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ដែល ធ្វើឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាជនជាតិកាណាដា និងកម្ពុជា នៅក្នុងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌប្រឆាំងនឹង ឌុច ដែលជាអតីតប្រធានគុកទួលស្លែងដ៏ស្អុយអសោចិ៍នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។ បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នេះនឹងដោះស្រាយបញ្ហាមួយចំនួន ក៏ប៉ុន្តែបញ្ហាមួយសំខាន់ជាងគេបំផុតនោះគឺការស្នើសុំរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាឲ្យអនុវត្តទ្រឹស្តី ច្បាប់ដែលមានភាពប្រទាំងប្រទើស គឺសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ។ ដូចដែលអត្ថបទនេះពិភាក្សាអ៊ីចឹង សេចក្តីសម្រេចរបស់ចៅក្រមលើការយល់ព្រម ឬមិនយល់ព្រមតាមការស្នើសុំនោះទំនងជានឹងធ្វើឲ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់ការកាត់សេចក្តីដទៃទៀត ឬជនជាប់ចោទខ្មែរក្រហមជាច្រើនផ្សេងទៀត ។ វាក៏អាចបង្កើតជាគំរូដ៏សំខាន់សម្រាប់ដំណើរការជំនុំជម្រះក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មជាអន្តរជាតិឬឧក្រិដ្ឋកម្ម នៅក្នុងតុលាការកូនកាត់ថែមទៀតផង ។

តើអ្វីទៅជាសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម?

សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមដែលជារឿយៗសសេរកាត់ថា “JCE” (ជេ ស៊ី អ៊ី) គឺជាទ្រឹស្តីច្បាប់ដែលតុលាការមួយអាចប្រើ ដើម្បីកាត់ឲ្យជាប់ទោសនូវជនជាប់ចោទចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មមួយចំនួនដែលប្រព្រឹត្តដោយអ្នកដទៃក្នុងការជួយជ្រោមផែនការឬគោលបំណងរួម ។ យោងទៅតាមអ្នកសិក្សាជាន់ខ្ពស់ផ្នែកច្បាប់ភាគ ច្រើនបំផុតបង្ហាញថាសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមមានបីប្រភេទ ។ ទីមួយ ជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានរកឃើញថាមានទោសប្រសិនបើខ្លួន ប្រព្រឹត្តអំពើដោយចេតនា ដែលជាផ្នែកមួយរបស់ក្រុមមួយ ដោយអនុវត្តនូវផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ឬការរៀបចំផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មរួមគ្នា ។ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទនេះ គឺពុំសូវមានភាពចម្រូងចម្រាសឡើយ ។ វាផ្អែកលើសញ្ញាណដែលទទួលបានការទទួលស្គាល់ជាយូរមកហើយនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ក្នុងស្រុកដែលថាអ្នកសមគំនិត ឬអ្នកញុះញង់អាចដាក់ឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម បើទោះបីជានៅពេលនោះ អ្នកទាំងនោះមិនបានចាប់ផ្តើមការប្រព្រឹត្តក៏ដោយ ។ បើទោះជាតុលាការនូរ៉េមប៊ឺកមិនបានប្រើពាក្យ“សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម”ក៏ដោយ ក៏តុលាការនេះជា តុលាការអន្តរជាតិលើកដំបូងគេដែលលើកឡើងទ្រឹស្តីស្រដៀងៗគ្នានេះ ដោយបានប្រើប្រាស់ទស្សនាទាននៃការសមគំនិតគ្នាជាមូលដ្ឋានសម្រាប់កាត់ឲ្យមន្ត្រីណាហ្ស៊ីមួយចំនួនមានទោស ។

នៅក្នុងទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទីពីរ ជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានរកឃើញថាមានកំហុសចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅតាមស្ថាប័នមួយដូចជា គុក ឬជំរំប្រមូលផ្តុំ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទរក្សាទីតាំងទាំងអស់នោះមួយរយៈដោយឲ្យដំណើរការនូវកិច្ចការសំខាន់ៗមួយចំនួន ។ ទោះជនជាប់ចោទនោះមិនចាំបាច់ ធ្វើទារុណកម្ម ធ្វើការសម្លាប់មនុស្ស ឬប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មផ្សេងៗទៀតក៏ដោយ ក៏មានទោសដែរ ប្រសិនបើចុងចោទមានតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងការគ្រប់គ្រងស្ថាប័នដែលមានការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មបានកើតឡើង ។

ទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទីបីគឺមានលក្ខណៈទូលំទូលាយ និងប្រទាំងប្រទើសបំផុត ។ ទម្រង់នេះតម្រូវឲ្យតុលាការរកឲ្យឃើញថា ជនជាប់ចោទមានកំហុសចំពោះបទឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយដែលមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃផែនការឬការរៀបចំផែនការឧក្រិដ្ឋរួម ប៉ុន្តែផលវិបាកជា«ធម្មជាតិ និងអាចព្យាករណ៍ទុកមុនបាន» ដែលកើតចេញពីផែនការនោះ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ជនជាប់ចោទ អាចត្រូវកាត់ឲ្យជាប់ទោសបានចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលខ្លួនមិនបានប្រព្រឹត្ត មិនមានចេតនាប្រព្រឹត្ត និងមិនបានជួយនិងជំរុញក៏ដោយ ។ ទ្រឹស្តីនៅពីក្រោយទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមដ៏ទូលំទូលាយនេះ គឺថាជនជាប់ចោទអាចសន្និតទុកជាមុនបានអំពីហានិភ័យ ដែលថាប្រសិនបើដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងផែនការឧក្រិដ្ឋកម្មរួមដ៏គ្រោះថ្នាក់នេះ វានឹងអាចជះឥទ្ធិពលអាក្រក់ជាច្រើនផ្សេងៗគ្នាដោយឯកឯង ។

តើហេតុអ្វីបានជាសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមគឺជាបញ្ហា?

សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមចោទជាបញ្ហាច្រើន ដោយសារតែទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមពង្រីកវិសាលភាពធំធេងនៃអំពើប្រព្រឹត្តដែលធ្វើឡើងដោយជនជាប់ចោទខ្មែរក្រហមដែលអាចចាត់ទុកថាជាបទឧក្រិដ្ឋកម្ម ។ ជាផលវិបាក ទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋ កម្មរួមអាចចោទឡើងនូវលទ្ធភាពនៃការកាត់ឲ្យជាប់ទោស ។ ច្បាប់ស្តីពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាមិនមានចែងអំពី សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមឡើយ ក៏ប៉ុន្តែមានចែងអំពីវិធីសាស្រ្តមួយចំនួនដែលធ្វើឲ្យជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានដាក់ឲ្យទទួលខុសត្រូវបាន ។ ដូចបានឃើញស្រាប់ហើយ ច្បាប់នេះបានផ្តល់សិទ្ធិឲ្យតុលាការធ្វើការវិនិច្ឆ័យសេចក្តីចំពោះជនជាប់ចោទលើបទឧក្រិដ្ឋកម្មមួយចំនួនដែលជនជាប់ចោទមិនបានប្រព្រឹត្តផ្ទាល់ ។ ច្បាប់នេះ ក៏អនុញ្ញាតឲ្យតុលាការកាត់ទោសជនជាប់ចោទលើបទឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលអ្នកទាំងនោះមិនបានចាប់ផ្តើមប្រព្រឹត្ត ឬបង្កការរំលោភបំពានផ្ទាល់ក៏ដោយ ។ ជនជាប់ចោទខ្មែរក្រហមអាចដាក់ឲ្យទទួលខុសត្រូវបាន ប្រសិនបើអ្នកទាំងនោះបានរៀបចំផែនការញុះញង់ ឬជួយជំរុញឲ្យមានឧក្រិដ្ឋកម្មនោះកើតឡើង ។ លើសពីនេះទៀត ជនជាប់ ចោទទាំងនោះអាចត្រូវបានកាត់ឲ្យជាប់ទោស ប្រសិនបើខ្លួនកាន់មុខតំណែងដ៏មានអំណាច

ហើយបញ្ជាឲ្យមានការរំលោភបំពាន ឬខកខានមិនបានទប់ស្កាត់អំពើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់បានប្រព្រឹត្ត ។

ទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទីមួយប្រហែលជាមិនបន្ថែម ចំនួននៃការចោទប្រកាន់ច្រើនណាស់ណាទេ ដោយសារតែតុលាការអាចបានរកឃើញហើយនូវជនជាប់ចោទដែលទទួលខុសត្រូវលើការរៀបចំផែនការ ឬជួយជំរុញអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មឲ្យកើតឡើង ។ ទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទីពីរអាចជះឥទ្ធិពលប្រសើរជាជាងទៅលើដំណើរការកាត់សេចក្តី ។ ទម្រង់នេះអនុញ្ញាតឲ្យតុលាការអាចដាក់ជនជាប់ចោទឲ្យទទួលខុសត្រូវបានចំពោះសកម្មភាពមួយចំនួនដែលកើតមាននៅតាមគុកដូចជាគុកទួលស្លែង ដែលមិនមែនជាឧក្រិដ្ឋកម្ម ប៉ុន្តែជាកន្លែងដែលបានជួយឲ្យជនជាប់ចោទអាចប្រព្រឹត្តអំពើឃោរឃៅ ។ ព្រះ-រាជអាជ្ញាប្រហែលជាមិនចាំបាច់ត្រូវការទម្រង់នេះដើម្បីកសាងសំណុំរឿងក្តីប្រឆាំងនឹង ឌុច ឡើយ ។ ដោយសារតែ ឌុច បានគ្រប់គ្រងគុកនោះ ព្រះរាជអាជ្ញាអាចចោទប្រកាន់គាត់ពីបទចេញបញ្ជាឲ្យមានការរំលោភបំពានរៀបចំផែនការនៃការរំលោភបំពាន ឬខកខានមិនបានហាមប្រាម ឬដាក់ទោសទណ្ឌទៅលើអំពើរបស់អ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់គាត់ ។ ការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទីពីរនេះ អាស្រ័យមួយភាគធំទៅលើការណ៍ដែលថាតើជនជាប់ចោទដទៃទៀតអាចត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទថាបានអនុវត្តនូវមុខងារសំខាន់នៅក្នុងប្រព័ន្ធព្រហ្មទណ្ឌរបស់ខ្មែរក្រហមដែរឬយ៉ាងណា?

ទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទីបីដែលមានលក្ខណៈ“ទូលាយ” គឺមានសារសំខាន់បំផុតចំពោះការកាត់ទោសខ្មែរក្រហម ។ ទម្រង់នេះបានបើកទ្វារប្រកបដោយសក្តានុពលឲ្យមានការចោទប្រកាន់ យ៉ាងច្រើនថែមទៀត ដោយផ្អែកលើសញ្ញាណដែលថា មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបានរៀបចំគោលនយោបាយមួយចំនួនដាក់លាក់ ទូលំទូលាយ កម្រិតខ្ពស់ ហើយគួរតែត្រូវដាក់ឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះផលវិបាកដែលបង្កដល់ការស្លាប់មនុស្ស ។ ព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី បានប្រើអញ្ញត្រនៃគោលការណ៍នេះក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីដាក់ឲ្យ ស្លូបូដាន់ មីឡូសេវិក និងមេដឹកនាំស៊ែបផ្សេងៗទៀតទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងដោយអង្គភាពយោធាដែលមិនស្ថិតនៅក្រោមការបង្គាប់បញ្ជារបស់គាត់ផ្ទាល់ ។ នៅក្នុងសំណុំរឿងក្តីប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទខ្មែរក្រហម ការទទួលខុសត្រូវនៃទម្រង់“សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទី៣” នេះនឹងជួយកាត់បន្ថយភាពចាំបាច់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការផ្តល់ភ័ស្តុតាងជាក់ស្តែង ជាពិសេសឯកសារដែលបង្ហាញពីខ្សែសង្វាក់នៃការបញ្ជា និងការចង្អុលបង្ហាញពីចេតនាឧក្រិដ្ឋជាក់លាក់របស់ជនជាប់ចោទណាម្នាក់ ។

ដោយហេតុថាពេលវេលាបានកន្លងផុតទៅយូរទៅហើយ ចាប់តាំងពីការបញ្ចប់របប ប៉ុល ពត និងប្រភេទនៃឯកសារដែលនៅសេសសល់មានកម្រិតសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមបានដើរតួនាទីដ៏សំខាន់នៅក្នុង

យុទ្ធសាស្ត្រនៃការកាត់ទោស ។ ខណៈពេលដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ថ្មីៗនេះ ជូនអង្គបុរេជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ព្រះរាជអាជ្ញាបានកំពុងគិតដល់យ៉ាងជាក់លាក់លើជនជាប់ចោទផ្សេងៗទៀត ជាជាងការគិតដល់ចំពោះតែ ឌុច ។ អតីតប្រធានគុកទួលស្លែងមានជាប់ពាក់ព័ន្ធយ៉ាងជិតស្និទ្ធនឹងបទឧក្រិដ្ឋកម្មបានចងក្រងទុកជាឯកសារយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ដែលជាភ័ស្តុតាងដែលអាចដឹងបាន និងមានកម្លាំងខ្លាំងក្នុងការប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទផ្សេងៗទៀតមានលក្ខណៈខុសប្លែកគ្នា ។

ហេតុអ្វីបានជាទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមមានភាពប្រទាំងប្រទើស?

ការពិភាក្សាជុំវិញសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមស្ថិតនៅត្រង់ចំណុចសំខាន់ពីរ ។ ទីមួយគឺបញ្ហាចោទឡើងថាតើគោលការណ៍នេះមានភាពយុត្តិធម៌ចំពោះជនជាប់ចោទដែរឬទេ? ស្ទើរតែគ្រប់ប្រព័ន្ធច្បាប់ទាំងអស់ទាមទារឲ្យមានធាតុផ្សំជាមូលដ្ឋានពីរយ៉ាង ដើម្បីកាត់ឲ្យជាប់ទោសចំពោះបុគ្គលណាម្នាក់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្ម គឺអំពើដែលត្រូវហាមប្រាមនិងការមានចេតនាប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋកម្ម ។ អនុលោមតាមទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ទីបី ជនជាប់ចោទម្នាក់អាចត្រូវបានកាត់ឲ្យជាប់ទោសចំពោះបទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលតុលាការជឿជាក់ថាជាផលវិបាកជា "ធម្មជាតិនិងអាចព្យាករណ៍ទុកបាន" ដែលកើតចេញពីផែនការណាមួយ ។ ក្រុមអ្នករិះគន់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមជឿថា ទ្រឹស្តីនេះអាចជួយសម្រាលនូវតម្រូវការឲ្យមានចេតនាប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋកម្មយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាព និងផ្តល់ឲ្យចៅក្រមនូវឆន្ទានុសិទ្ធិយ៉ាងច្រើនក្នុងការក្លែងបន្លំបញ្ហា នៅពេលដែលការកាត់ឲ្យជាប់ទោសជនជាប់ចោទស្ថិតនៅក្នុងភាពមិនប្រាកដប្រជានៅឡើយ ។ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទីពីរ ក៏ចោទឡើងនូវបញ្ហាស្រដៀងគ្នានេះដែរ ។ នៅក្នុងគុកមួយដែលអំពើទារុណកម្មកើតមានជាលក្ខណៈធម្មតារបស់វាសួរថាតើមានយុត្តិធម៌ដែរឬទេក្នុងការដាក់ឲ្យជាងខ្សែភ្លើងទទួលទោសចំពោះបទល្មើសដូចគ្នាទៅនឹងអ្នកសួរចម្លើយដែលប្រើរំពាត់វាយនៅក្នុងបន្ទប់នោះ? នៅក្នុងសេចក្តីសង្ខេបថ្មីៗនេះដាក់ជូនអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញអ្នកសិក្សាជាន់ខ្ពស់ផ្នែកសិទ្ធិមនុស្ស និងជាមេធាវីផងនោះគឺលោក កៃ អាំបូ បានអះអាងថា សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទីពីរត្រូវតែយកទៅអនុវត្តឲ្យមានភាពតូចចង្អៀតជាងនេះបន្តិច ដើម្បីចៀសវាងការចាប់មន្ត្រីស្មោះត្រង់ផ្សេងទៀតនៅក្នុងវង្វង់ដ៏ធំនៃភាពមានពិរុទ្ធផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌនៃអំពើឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងមូល ។

មេធាវីអន្តរជាតិមួយចំនួនតូចបដិសេធថា បញ្ហាប្រឈមនៃការអនុវត្តគោលការណ៍សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមឲ្យមានភាពស្មើគ្នាគឺមិនអាចទេ ប៉ុន្តែមេធាវីអន្តរជាតិភាគច្រើនបានគាំទ្រទ្រឹស្តីនេះ ។ អ្នកគាំទ្រទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមបានអះអាងថា គោលការណ៍នេះគឺចង់ដាក់មេដឹកនាំទាំងឡាយឲ្យទទួលខុសត្រូវយ៉ាងត្រឹមត្រូវចំពោះផែនការដែលខ្លួនបានដាក់ឲ្យអនុវត្តនិងជំរុញឲ្យអ្នកទាំងនោះទទួលខុសត្រូវចំពោះទង្វើរបស់ខ្លួន ។ អ្នកជំទាស់នឹងគោលការណ៍នេះក៏បានទទួលស្គាល់ហេតុផលមួយផ្សេងទៀត ចំពោះ

ទ្រឹស្តីនេះថា ប្រសិនបើគ្មានគោលការណ៍នេះទេ ការកាត់ឲ្យមេដឹកនាំកំពូលៗជាប់ទោសពិតជាមានការពិបាកមិនខាន ។ សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមបានបង្កើតឡើងដើម្បីជាវិធីមួយក្នុងការបំពេញប្រយោជន៍ខាងសីលធម៌និងនយោបាយដ៏មានឥទ្ធិពលក្នុងការដាក់ឲ្យមេដឹកនាំអាក្រក់ទទួលខុសត្រូវចំពោះការប្រព្រឹត្តខុសរបស់ខ្លួន ដែលជារឿយៗត្រូវបានបិទបាំងដោយវិសាលភាព និងភាពស្មុគ្រស្មាញ នៃអំពើរំលោភបំពាន ។ ចៅក្រមនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាត្រូវធ្វើការថ្លឹងថ្លែងពីផលប្រយោជន៍ប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែងនេះ ក្នុងការសម្រេចថាតើគួរអនុញ្ញាតឲ្យមានសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនេះដែរឬទេ ជាពិសេសនៅក្នុង«ទម្រង់ទី៣»ដែលមានភាពទូលំទូលាយបំផុតនោះ ។ ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក៏ត្រូវតែដោះស្រាយបញ្ហាផ្លូវច្បាប់ដ៏លំបាកទីពីរទៀត ។ គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានដ៏សំខាន់បំផុតមួយនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌចែងថា ជនជាប់ចោទមិនអាចត្រូវបានកាត់ទោសពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មមួយដែលមិនមានចែងពីមុនមកនៅពេលដែលជនជាប់ចោទនោះប្រព្រឹត្តអំពើនោះឯង ។ ប្រការនេះចោទជាបញ្ហាឡើងថាតើទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមផ្សេងៗទៀតមានចែងតាំងតែពីឆ្នាំ១៩៧៥ដែរឬទេ? ជាការណ៍ច្បាស់ណាស់ថា ពាក្យនេះមិនត្រូវបានប្រើប្រាស់ទេដោយគិតត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥ ។ តើគោលការណ៍នេះនៅតែជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែរឬទេ?

អ្នកសិក្សាជាន់ខ្ពស់មានទស្សនៈខុសៗគ្នាលើបញ្ហានេះ ។ នៅក្នុងសេចក្តីសង្ខេបដែលដាក់ជូនអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា អតីតចៅក្រមនៃតុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី អង់តូនីញ៉ូ កាសេស បានឆ្លើយបញ្ជាក់ ។ លោកចៅក្រមបានអះអាងថា ទម្រង់សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមទាំងបីនេះបានក្លាយទៅជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅត្រឹមឆ្នាំ១៩៧៥ ដោយផ្អែកលើយុត្តិសាស្ត្រនៅនូរ៉ឺមប៊ឺក និងនៅក្នុងការកាត់ទោសជាអន្តរជាតិផ្សេងៗទៀត ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ កាសេស គឺជាឥស្សរជនសំខាន់ម្នាក់ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការវិវត្តនៃគោលការណ៍សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួមនៅក្នុងការកាត់ទោសនៅយូហ្គោស្លាវី ដែលនាំឲ្យអ្នកវិភាគមួយចំនួនចោទសួរអំពីភាពមិនលម្អៀងរបស់គាត់ ។ មេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ក៏បានព្យាយាម (ដោយមិនបានជោគជ័យ) ក្នុងការច្រានចោលសេចក្តីសង្ខេបនេះដោយសារតែបញ្ហានៃភាពលម្អៀង ។ មេធាវី ស៊ីលកេ ស្តូឌីនស្គី ដែលតំណាងឲ្យភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានឆ្លើយតបជាមួយ កាសេស ដោយបានអះអាងថា សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម ទីបីមិនមែនជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនោះទេ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧០ ។ អ្នកសិក្សាជាន់ខ្ពស់ផ្សេងៗទៀតមានការយល់ឃើញផ្សេងៗពីគ្នាលើបញ្ហានេះ ។ ជាថ្មីម្តងទៀត ទាំងសងខាងមានទឡ្ហីករណ៍ដ៏គួរឲ្យទុកចិត្តបានដូចគ្នា ។

តើតុលាការនឹងសម្រេចយ៉ាងដូចម្តេច?

ចៅក្រមនៃអង្គបុរេជំនុំជម្រះរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ក្នុងតុលាការកម្ពុជាប្រឈមនឹងការសម្រេចចិត្តខាងផ្លូវច្បាប់ដ៏សំខាន់ ហើយលទ្ធផលយ៉ាងណាៗនោះគឺមិនទាន់ប្រាកដប្រជានៅឡើយ ។ ចៅក្រមអាចយល់ព្រមទទួលយកទម្រង់សហកម្មខក្រិដ្ឋកម្មរួមទាំងអស់ឬក៏អនុញ្ញាតឲ្យព្រះរាជអាជ្ញាលើកយកមកប្រើប្រាស់នូវទម្រង់សហកម្មខក្រិដ្ឋកម្មរួមខ្លះ ក៏ប៉ុន្តែមិនមែនទាំងអស់ឬយ៉ាងណានោះទេ ។ ប្រសិនបើចៅក្រមទទួលយកទម្រង់សហកម្មខក្រិដ្ឋកម្មរួមណាមួយនោះ ចៅក្រមត្រូវតែកំណត់វិសាលភាពនៃគោលការណ៍នោះឲ្យបានច្បាស់លាស់ ។ ចៅក្រមអាចបដិសេធចោលនូវទ្រឹស្តីទាំងអស់តែម្តងក៏បានដោយអះអាងថា ទ្រឹស្តីនោះមិនមានចែងក្នុងច្បាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ហើយមិនមែនជាគោលការណ៍ដែលបានដោះស្រាយរួចរាល់ក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់គិតមកត្រឹមឆ្នាំ ១៩៧៥ នៅឡើយ ។

ជាប្រវត្តិសាស្ត្រកន្លងមក តុលាការខក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ និងតុលាការកូនកាត់ទាំងឡាយមិនមានអារម្មណ៍ខ្មាសអៀនចំពោះការជំរុញឲ្យទ្រឹស្តីនេះត្រូវបានយកទៅអនុវត្ត និងការបង្កើតនូវទ្រឹស្តីថ្មីនៃការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌ ។ នៅពេលដែលតុលាការនូរ៉ែមប៊ឺក បានកាត់ទោសពួកណាហ្ស៊ីឲ្យជាប់ទោសពីបទសមគំនិតអ្នកសិក្សាជាន់ខ្ពស់ខ្លះបានអះអាងថាការកាត់ទោសនេះបានរំលោភសិទ្ធិចុងចោទ ។ ក្រុមអ្នករិះគន់អះអាងថា គ្មានបទខក្រិដ្ឋកម្មបែបនោះពុំមានចែងនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិឡើយក្នុងអំឡុងសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ ។ តុលាការខក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវីបានប្រឈមនឹងការរិះគន់ស្រដៀងគ្នានេះដែរ នៅពេលដែលតុលាការនេះប្រើប្រាស់ទម្រង់សហកម្មខក្រិដ្ឋកម្មរួមដ៏ទូលំទូលាយដើម្បីធ្វើការកាត់ទោស មីឡូសេវិក និងគូកនរបស់គាត់ ។

សកម្មភាពខាងផ្លូវច្បាប់នៅក្នុងវេទិកាបទខក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ អាចជារឿងល្អមួយ ។ ប្រសិនបើតុលាការនូរ៉ែមប៊ឺក និងតុលាការខក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវីមិនមានការរីកចម្រើនក្នុងការបកប្រែច្បាប់នោះទេ តុលាការទាំងនេះនឹងមិនផ្តល់យុត្តិសាស្ត្រដ៏មានតម្លៃជាគំរូដែលអាចជួយឲ្យច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិងើបឡើងចេញពីភាពក្មេងខ្ចីនោះបានទេ ។ តុលាការទាំងនោះក៏នឹងមិនអាចមានលទ្ធភាពនាំយកជនដៃដល់មកកាត់ទោសបានដែរ ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ប្រសិនបើចៅក្រមត្រូវបានមើលឃើញថាជាអ្នកបង្កើតច្បាប់នោះ ចៅក្រមទាំងនោះបានបំពេញនូវការយល់ឃើញថាតុលាការអន្តរជាតិឬតុលាការកូនកាត់គឺចង់ធ្វើយ៉ាងណាឲ្យតែសម្រេចបាននូវលទ្ធផលមួយជាជាងការចង់ធ្វើការកាត់ទោសមួយប្រកបដោយយុត្តិធម៌ ។ យុត្តិធម៌មិនមែនជាការចងពៀរនោះទេ ។ វាមានន័យថាជាការជំនុំជម្រះក្តីប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងការអនុវត្តច្បាប់ប្រកបដោយភាព ត្រឹមត្រូវជូនកាលតម្រូវ

ឲ្យមានការអត់ធ្មត់ទាំងមិនអស់ចិត្ត ហើយអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទដ៏ឃោរឃៅទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីការការពារជាច្រើនយ៉ាងដែលពីមុនជននេះបានបដិសេធមិនឲ្យអ្នកដទៃទទួលបានផលប្រយោជន៍ដូចខ្លួនទៅវិញ ។

ចៅក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ត្រូវតែរិះរកដោយប្រយ័ត្នប្រយែងក្នុងការសម្រេចឲ្យដល់គោល ដៅដែលមានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែងបែបនេះ ។ មាគ៌ាដែលពុំសូវមានលក្ខណៈនយោបាយមួយ គឺទំនងជាអនុញ្ញាតឲ្យមានទម្រង់សហកម្មខុក្រិដ្ឋកម្មរួមចំនួនពីរ ហើយបើសិនជាអាចគឺយកទម្រង់ ទាំងបីដើម្បីបម្រើប្រយោជន៍ដល់ការកាត់ឲ្យជាប់ទោសមន្ត្រីខ្មែរក្រហម និងធ្វើឲ្យរីកចម្រើននូវទស្សនវិស័យនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ។ ក៏ប៉ុន្តែបើគិតពីទស្សនៈច្បាប់ដ៏តឹងរ៉ឹងវិញបញ្ហានេះគឺ មិនសូវមានភាពច្បាស់លាស់ឡើយ ។ ការអនុញ្ញាតឲ្យមានសហកម្មខុក្រិដ្ឋកម្មរួម និងជាពិសេសសហកម្មខុក្រិដ្ឋកម្មរួមទីបីនឹងទទួលបានការស្ងើចសរសើរយ៉ាងជាក់ច្បាស់ពីព្រះរាជអាជ្ញា ក៏ប៉ុន្តែអាចជំរុញឲ្យមានការពិភាក្សាយ៉ាងគគ្រឹកគគ្រេងនៅក្នុងអគាររបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងក្នុងចំណោមអ្នកសង្កេតការណ៍ខាងក្រៅទៀតផង ។

ប្រសិនបើចៅក្រមពិតជាយល់ព្រមឲ្យប្រើទម្រង់សហកម្ម ខុក្រិដ្ឋកម្មរួមទាំងអស់នេះមែន ចៅក្រមត្រូវតែផ្តល់ហេតុផលផ្លូវច្បាប់ឲ្យបានសមស្រប និងច្បាស់លាស់ដើម្បីទប់ទល់នឹងការរិះគន់ដែលត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នានាដូចបានសង្ខេបជូនពីខាងលើ ។ ប្រសិនបើចៅក្រមបដិសេធចោលនូវការស្នើសុំរបស់សហព្រះ រាជអាជ្ញាចៅក្រមនឹងបញ្ជូនសញ្ញាណដ៏មានឥទ្ធិពលមួយថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាកំពុងដើរតាមអ្វី ដែលជាវិធីសាស្ត្រផ្នែកច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈអភិរក្សជាជាងដើរតាមអ្វីដែលបន្សល់ទុកពីតុលាការមុនៗ ។ ជាថ្មីម្តងទៀតគឺថាហេតុផល ផ្លូវច្បាប់ដ៏ច្បាស់លាស់ត្រូវតែមានជាចាំបាច់ ។ វិធានការដែលត្រូវបានយល់ថាបានផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទខ្មែរក្រហមមិនមែនសុទ្ធតែខុសនោះទេ ក៏ប៉ុន្តែវិធានការបែបនេះគ្រាន់តែមិនទទួលបានប្រជាប្រិយភាពប៉ុណ្ណោះ ។ បើទោះបីជាចៅក្រម នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាសម្រេចយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវធ្វើយ៉ាងណាឲ្យបានដោយគូសបញ្ជាក់ធ្ងន់ៗថា យុត្តិធម៌គឺតម្រូវឲ្យមានការដាក់ឲ្យទទួលខុសត្រូវឲ្យទាល់តែបាន ហើយមានភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ទៀតផង ។